

Tyresö kommun
Socialförvaltningen
Åsa Tenggren
Utredare

TJÄNSTESKRIVELSE

2013-02-18

1 (11)

Diarienummer:

2013/SN 0039-010

Socialnämnden

Beräkning av behov av äldreomsorg år 2013-2019

Förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner beräkningen av behov av äldreomsorg år 2013-2019.

Ingrid Boheman Risto
Förvaltningschef

Mia Ledwith
Gruppledare staben

Sammanfattning

Socialförvaltningen gör årligen en beräkning av kommande behov av permanenta platser i särskilt boende samt behov av hemtjänst. Syftet är att lägga en grund för fortsatt planering av kommunens äldreomsorg gällande kapacitet och resurser.

Antalet äldre beräknas öka med 612 personer eller 8,3 procent under planperioden. Högst ökningstakt är det inom den mest omsorgskrävande gruppen, de över 80 år. Detta föranleder ett ökat omsorgsbehov inom

äldreomsorgen. Prognosen visar dock på ett något mindre behov av boendeplatser än prognosen från 2011. Förvaltningen bedömer därför att kommunen har goda möjligheter att tillgodose uppkomna behov inom befintligt och planerat bostadsbestånd. Även prognosen för antalet personer med kommande behov av hemtjänst är lägre än tidigare beräkningar. Prognosen visar dock en ökning av antal hemtjänststimmar per person, vilket indikerar att de personer som erhåller hemtjänst har ett mer omfattande omsorgsbehov än tidigare.

Behovsberäkningen är skickat till det kommunala pensionärsrådet 2012-02-20.

Beskrivning av ärendet

Socialförvaltningen gör årligen en beräkning av kommande behov av permanenta platser i särskilt boende samt behov av hemtjänst. Syftet är att lägga en grund för fortsatt planering av kommunens äldreomsorg gällande kapacitet och resurser.

Metod och underlag för beräkning

Beräkningarna för år 2013-2019 bygger på statistik över omsorgsinsatser inom äldreomsorgen i Tyresö per den 1 april 2012¹, uppgifter om faktisk befolkningsstorlek per den 31 december 2011², befolkningsprognos för perioden 2012-2030 samt bokslut för år 2012. Äldre med omsorgsinsatser per den 1 april 2012 sätts i relation till den faktiska befolkningsstorleken för år 2011, indelat i olika åldersgrupper. Andelen (i procent) sätts därefter i relation till befolkningsprognosen för motsvarande åldersgrupper. Beräkningarna bygger således på att omsorgsbehovet inom respektive ålderskategori är konstant över tid. Planen revideras årligen för att möta eventuella förändringar i befolkningsutveckling och behovsomfattning.

Beräkningarna utgår endast från ovanstående uppgifter. Faktorer som kön, boendeförhållanden, socioekonomiska faktorer eller eventuella förändringar i

¹ Sveriges officiella statistik (SOS), Socialstyrelsen, *Äldre – vård och omsorg den 1 april 2012*, publicerat 2012-10-17.

² Uppgifter om befolkning per den 31 dec 2012 och prognos för 2013-2031 färdigställs först i slutet av mars 2013.

regelverk, serviceutbud och avgifter tas inte med i beräkningen. Eftersom prognosen bygger på antagandet att behovet är konstant med utgångspunkt i mätillfället (1 april 2012), beaktas inte i prognosen att behovet kan variera över tid.

Förvaltningen har dock jämfört 2012 års uppgifter med statistik från år 2008 till 2011, för att säkerställa att de inte är avvikande från tidigare års uppgifter. Jämförelsen visar att behovet ligger i linje med tidigare år, och att det finns en svag nedåtgående trend av behovet gällande särskilt boende. Även behovet av hemtjänst har minskat något. En nyligen gjord utredning av PwC visar att andelen personer som är 65 år och äldre och dess andel med omsorg i Tyresö sjunker mellan 2010 och 2011, vilket kan bero på att andelen nytillkomna 65-åringar har ökat relativt sett de senaste åren. Utredningen visar vidare att Tyresö har en låg andel personer boende i särskilt boende jämfört med andra kommuner. Jämfört med likartade kommuner har Tyresö totalt sett låga nettokostnader för äldreomsorgsverksamhet

Prognosen ska ses som en indikation på utvecklingen av det kommande omsorgsbehovet inom äldreomsorgen och får anses vara mer osäker ju längre fram i planperioden man kommer.

Befolkningsprognos

Antalet personer över 65 år i Tyresö kommun uppmättes år 2011 till 6 899 personer och beräknas enligt befolkningsprognosen öka till 9 779 år 2030. Det är en ökning med 2 880 personer eller 41,8 procent. Tyresö har en mycket högre ökningstakt av antalet äldre än resten av riket. Konsekvenserna av detta har redogjorts i utredningen *Äldreomsorgens långsiktiga utveckling i Tyresö – ekonomiska och andra konsekvenser av fler äldre invånare*.³

Under perioden 2013-2019, som denna behovsberäkning avser, beräknas personer över 65 år öka med 612 personer eller 8,3 procent. Som framgår av tabell 1 skiljer sig ökningstakten åt för de olika ålderskategorierna.

³ Kommunstyrelsen, 2012-12-18, § 204.

Tabell 1. Prognos över antalet invånare över 65 år, 2013-2019

Ålder	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
65-79	5 769	5 828	5 880	5 885	5 865	5 852	5 792
80-89	1 348	1 417	1 468	1 565	1 673	1 742	1 833
90-w	204	227	245	262	267	287	308
Totalt	7 321	7 472	7 593	7 712	7 805	7 881	7 933

Lägst ökning sker inom gruppen 65-79 år som under perioden förväntas öka med 23 personer, eller 0,4 procent. Inom gruppen 80-89 år prognostiseras en ökning om 485 personer eller 36 procent. Högst ökning förväntas inom åldersgruppen 90 och äldre, med en ökning om 104 personer eller 51 procent. Totalt förväntas de äldre med störst omsorgsbehov, personer som är 80 år eller äldre, öka med 589 personer, eller 37,9 procent, under perioden. Flest äldre bor i Bollmora (56,6 procent) samt Trollbäcken och Lindalen (33,4 procent).

Vilka kommer att behöva vård och omsorgsinsatser?

Utvecklingen de senaste åren har varit att de som behöver hjälp i hemmet eller särskilt boende blir allt äldre. Befolkningen tenderar att vara friskare högre upp i åldrarna och när de väl behöver omsorg är de i behov av en högre grad av omsorg än tidigare.

Personer med demenssjukdomar

Demens är ett samlingsbegrepp för flera olika sjukdomstillstånd med ålder som främsta riskfaktor. Antalet insjuknade i demens ökar i Sverige beroende på att allt fler lever längre. Demensprevalensen, det vill säga förekomsten av demenssjukdomar, är omkring 1 procent vid 65 år och över 50 procent vid 90 års ålder. En högre andel kvinnor över 85 år har Alzheimers sjukdom än män i samma ålder.⁴

Omkring hälften av de demenssjuka i riket bor i särskilda boenden. Samhällets kostnader för demenssjukdom är höga och kan förväntas öka med allt fler äldre i befolkningen och därmed fler personer med demenssjukdom. Kommunerna bär

⁴ Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU), *Demenssjukdomar, en systematisk litteraturöversikt* (2006).

största delen (över 80 procent) av kostnaderna i form av omvårdnad vid särskilt boende och stöd i ordinärt boende.⁵

Utifrån förekomsten av demens (prevalens) i olika åldersgrupper samt befolkningsprognosen i Tyresö beräknas antalet personer med demenssjukdom under perioden (tabell 2). Prognosen förutsätter att andelen personer med demenssjukdom inom de olika åldersklasserna i Tyresö överensstämmer med befolkningen i riket samt är konstant över tid.⁶

Tabell 2. Prognos över antalet äldre demenssjuka i Tyresö kommun år 2013-2019

Ålder	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
65–69	36	34	31	30	28	27	26
70–74	61	65	68	71	70	67	63
75–79	82	86	91	94	99	110	117
80–84	115	120	123	134	141	147	154
85–89	112	118	125	128	141	148	155
90–94	57	64	69	72	73	78	83
95–w	16	17	19	22	24	26	29
Totalt	479	504	526	551	576	603	627

Utvecklingen går mot att äldre som är ålderssvaga och somatiskt sjuka i allt större utsträckning vårdas i det egna hemmet, samtidigt som behovet av boendeplatser för demenssjuka ökar.

Utrikesfödda äldre

Antalet äldre personer som är utrikesfödda i kommunen ökar, men är ingen stor andel av dem som har behov av särskilt boende. I dagsläget köper kommunen en extern plats på Finska hemmet och en extern plats på ett boende med turkiskt inriktning. Förvaltningen bedömer att det särskilda behov som

⁵ Socialstyrelsen, *Hälsoekonomiskt vetenskapligt underlag-Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom 2010*,

⁶ Beräknat utifrån en beräkningsmodell för prevalens av demens i befolkningen som används av bl.a. SBU och SCB för ändamålet.

personer med utländsk härkomst kan ha, så som tvåspråkig personal, tillsvidare kan tillgodoses genom köp av externa platser i särskilt boende.

Äldre med missbruks- och/eller psykiska problem

Äldre med missbruks- och/eller psykiska problem behöver omfattande stöd för att vardagen ska fungera. Insatserna varierar från stödinsatser som praktiskt hjälp i hemmet till omfattande omvårdnadsinsatser. Det finns behov av en ökad kompetens bland personalen på bistandsavdelningen, i hemtjänsten och särskilda boenden för att bemöta dessa personer på rätt sätt och möta deras komplexa omvårdnadsbehov. Ankarets slutenpsykiatriska enhet har tagit upp frågan om äldre psykiskt sjuka och deras behov för vidare diskussion. Diskussion pågår vid samverkansmöten.

Trygghetsboende och seniorboende

Lägenhet i trygghets- eller seniorboende förmedlas för äldre från 75 års ålder enligt särskilda köregler, och inte som en bistandsbedömd insats. Den som är 90 år eller äldre har förtur. Enligt förvaltningens bedömning kan ett trygghets- eller seniorboende i många fall förebygga och skjuta upp behovet av vård och omsorgsinsatser. Detta stöds även av Äldreboendedelegationen, som ansvarar för den statliga utredning som bland annat har behandlat och tagit fram förslag om trygghetsbostäder.⁷

I kommunen finns i dagsläget ett trygghetsboende med 74 hyreslägenheter samt två seniorboenden om totalt 67 lägenheter (Björkbacken och Kumla Alle 7). I boendena finns det trygghetslarm, vårdinna, gemensamma träff- och service-lokalerna samt möjlighet till gemensamma måltider. Det står för närvarande 1 859 personer i kö till seniorboende, varav 1 593 är folkbokförda i kommunen. Av dem i kö är 966 personer mellan 75-89 år och 35 personer är 90 år och äldre. Antalet personer i kö kan uppfattas som väldigt högt, men de allra flest som en gång ställt sig i kö avregistreras inte även om de flyttat från kommunen, till särskilt boende eller avlidit. Det står cirka 20 personer i kö till trygghetsboendet.

Inom kommunen finns även bostadsrättslägenheter som vänder sig till personer som är 55 år eller äldre. Bostadsrättslägenheterna förmedlas inte genom kommunen, utan säljs på den öppna marknaden. Under år 2013 förväntas ett

⁷ Se SOU 2007:103, sid. 108.

nytt 55+ boende, Seniorgården, stå klart vid Tyresö strand. Inflyttning planeras ske under andra kvartalet 2013.

Beräkning av kommande behov av särskilt boende

Befintlig verksamhet

I kommunen finns i dagsläget 241 permanenta boendeplatser, varav 133 är demensplatser (tabell 3). Cirka 52 procent av platserna drivs i privat regi. Kommunen disponerar i nuläget 45 av totalt 52 platser på Krysmyntan, som ägs och drivs i privat regi. Under året kommer dock kommunen att överta resterande platser. Samtliga platser på Krysmyntan kommer att anpassas till demensplatser för att möta ett ökat behov av denna inriktning. Under år 2013 kommer därmed antalet permanentplatser i särskilt boende succesivt att uppgå till 248 stycken.

Tabell 3. Antal helårsplatser i särskilt boende i kommunen år 2012-2013

Boenden	Antal platser
Björkbacken, somatiska platser	60
Björkbacken, demensplatser	56
Krysmyntan, somatiska platser	9
Krysmyntan, demensplatser	36
Trollängen, somatiska platser	39
Trollängen, demensplatser	20
Ängsgården, demensplatser	21
Totalt antal platser särskilt boende 2012	241
Totalt antal platser särskilt boende 2013	248

I kommunen finns, utöver de permanenta boendeplatserna ovan, dessutom 22 korttidsplatser på Björkbacken, varav sju är för personer med demenssjukdom. Där finns även 25 dagvårdsplatser för äldre med demens. I budget för år 2013 finns även medel för köp av 15 externa platser (permanenta och/eller korttids-/växelvård) vid särskilda behov.

Beräkning av kommande behov

Den 1 april 2012 bodde totalt 3,2 procent av Tyresös äldre i särskilt boende.⁸ Av dem var 1,3 procent mellan 65-79 år, 7,2 procent 80-89 år och 33,5 procent 90 år eller äldre. Beräkningen av kommande behov utgår från att andelen äldre inom respektive ålderskategori kommer att vara konstant under planperioden (tabell 4).

Tabell 4. Prognos över antalet äldre med behov av särskilt boende

Ålder	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
65-79	76	77	78	78	78	77	77
80-89	97	102	106	113	121	126	133
90-+	68	76	82	88	90	96	103
Totalt	241	255	266	279	289	299	313
Ökning platser/år	---	14	10	13	9	12	12
Differens bef. antal platser (248)	+7	-7	-18	-31	-41	-51	-65

Prognosen visar genomgående ett lägre behov under planperioden än motsvarande prognos som gjordes år 2011. Prognosen från 2011 baserades på uppgifter om att 3,5 procent av den äldre befolkningen i Tyresö hade behov av särskilt boende, till skillnad från 3,2 procent som denna beräkning baseras på.⁹

De 241 platser som kommunen i dagsläget förfogar över är alla belagda. Förvaltningen bedömer inte att det är stor risk att kommunen kommer att stå med tomma platser, trots att det prognostiserade behovet understiger boendebeståndet, som succesivt kommer att uppgå till 248 platser under året.

⁸ Sveriges officiella statistik (SOS), Socialstyrelsen, *Äldre – vård och omsorg den 1 april 2012*, publicerat 2012-10-17.

⁹ Prognosen från år 2011 baserades på uppgifter ur verksamhetssystemet Treserva per den 31 december 2010, och inte från SOS. Anledningen var att Socialstyrelsen valde att inte publicera den aktuella statistiken för äldreomsorgen för år 2010 förrän oktober 2011 då den inte ansågs vara tillförlitlig.

Det innebär att kommunen för närvarande bedöms ha goda möjligheter att tillgodose uppkomna behov inom befintligt bostadsbestånd. Fortsatt behov av köp av externa platser kommer att bestå, då dessa platser avser specifika behov som inte kan tillgodoses inom kommunens egna boenden, så som boendeplatser med särskild etisk eller religiös inriktning.

Under 2015 planeras ett nytt boende i anslutning till Krysmyntan att stå klart. Både byggnation och drift av verksamheten kommer att upphandlas. Utifrån prognosen bedömer förvaltningen att det nya boendet kommer att tillgodose kommande behov fram till år 2016-2017. Därefter kan det enligt prognosen finnas behov av ytterligare ett särskilt boende. Ett nytt boende vid Fornudden är under planering. Det finns även ett behov av att göra en översyn av befintliga boenden för att eventuellt ersätta dessa med nya, mer ändamålsenliga fastigheter.

Utvecklingen går även mot att äldre som är somatiskt sjuka i allt större utsträckning vårdas i det egna hemmet, samtidigt som behovet av boendeplatser för demenssjuka ökar. Om denna utveckling fortsätter kommer demenssjuka i allt högre utsträckning än i dagsläget belägga platserna inom särskilda boenden. Uppskattningsvis är kostnaden för demensplatser 10-15 procent högre än kostnaden för platser för somatiskt sjuka, vilket innebär att kostnaderna för äldreomsorgen kan komma att öka. En större andel demenssjuka kräver även att kommunen på sikt planera för en utökning av demensdagvårdsplatser. Dessa platser bör profilera sig mot personer med kognitiv svikt och/eller demenssjukdom i tidigt skede. Deltagande i en dagverksamhet kan fördröja inflyttandet till särskilt boende.

Beräkning av kommande behov av hemtjänst

Befintlig verksamhet

Den 1 april 2012, som prognosen av framtida behov utgår ifrån, hade 475 äldre personer i Tyresö hemtjänst (6,9 procent).¹⁰ Under hela 2012 hade i snitt 443 personer hemtjänst per månad (6,2 procent).¹¹

¹⁰ Sveriges officiella statistik (SOS), Socialstyrelsen, *Äldre – vård och omsorg den 1 april 2012*, publicerat 2012-10-17.

¹¹ Bokslut år 2012.

Av dem som hade hemtjänst per den sista december 2012 (exklusive personer med enbart trygghetslarm) hade 66 procent hemtjänst från den kommunala utföraren och 34 procent hemtjänst från en privat utförare. Främst avsåg hemtjänsten omvårdnadsinsatser (84 procent). Personer som bor kvar i ordinärt boende har utöver hemtjänst möjlighet till kompletterande verksamheter som korttidsboende, dagverksamhet, fixarservice, och trygghetslarm utan biståndsbedömning.

Beräkning av kommande behov

Den 1 april 2012 hade totalt 6,9 procent av Tyresös äldre hemtjänst.¹² Av dem var 3 procent mellan 65-79 år, 19,9 procent 80-89 år och 40,9 procent 90 år eller äldre. Beräkningen av kommande behov utgår från att andelen äldre inom respektive ålderskategori kommer att vara konstant under planperioden (tabell 5).

Tabell 5. Prognos över antalet äldre med behov av hemtjänst

Ålder	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
65-79	171	173	175	175	174	174	172
80-89	268	282	292	311	332	346	364
90-+	83	93	93	107	109	117	126
Totalt	522	548	560	593	615	637	662

Även prognosen för hemtjänst visar på ett lägre behov än motsvarande prognos som gjordes år 2011. Prognosen från 2011 baserades på uppgifter om en högre total andel äldre med hemtjänst (7,5 procent) än denna beräkning.¹³

Beräkningen visar dock att behovet av hemtjänst kommer att öka under perioden, om än inte lika kraftigt som den tidigare prognosen. Andelen äldre i kommunen ökar, och således även behovet av hemtjänst. Främst ökar behovet hos åldersgruppen 80 år och äldre, vilket även är den ålderskategori som förväntas öka mest i antal under perioden.

¹² Sveriges officiella statistik (SOS), Socialstyrelsen, *Äldre – vård och omsorg den 1 april 2012*, publicerat 2012-10-17.

¹³ Prognosen beräknades utifrån ett snitt av antalet brukare mellan den sista december 2010 och den sista maj 2011.

För 2012 uppgick antalet hemtjänsttimmar i genomsnitt till 37 timmar per brukare och månad i Tyresö.¹⁴ Det är en ökning med cirka 7 timmar per månad och brukare från år 2010.¹⁵ Tyresö har dock i jämförelse med andra kommuner ett lågt antal timmar per brukare och månad år 2011.¹⁶ Utifrån antagandet att antal timmar per brukare och månad kommer att vara konstant utifrån 2012 års utfall har en beräkning av kommande behov av hemtjänsttimmar gjorts (tabell 6).

Tabell 6. Prognos över behov av hemtjänst, antal personer och timmar per år

År	Totalt antal personer	Ökning antal personer	Totalt timmar	Ökning timmar/år
2013	523	---	232 212	---
2014	548	25	243 312	11 100
2015	559	11	248 196	4 884
2016	593	34	263 292	15 096
2017	616	23	273 504	10 212
2018	637	21	282 828	9 324
2019	662	25	293 928	11 100

Prognosen visar på ett högre antal timmar per år än motsvarande prognos som gjordes år 2011, trots att antalet personer med behov av hemtjänst prognostiserades vara lägre. Det visar på en tendens att de personer som erhåller hemtjänst förefaller ha ett mer omfattande omsorgsbehov än tidigare, då de beviljats fler timmar per brukare och månad.

¹⁴ Bokslut 2012.

¹⁵ Uppgifter hämtade från prognosen för äldreomsorgen år 2011.

¹⁶ PwC:s benchmarkingrapport för ÄO, FO, IFO 2012.